

INGEGERD TROEDSSON:

Välfärd på människornas villkor

Den socialdemokratiska politikerstyrningen måste ersättas så snabbt som möjligt av konsumentstyrning också inom vård, omsorger och barntillsyn, skriver Ingegerd Troedsson. Det långsiktigt möjliga får inte bli ett hinder för snabba reformer på dessa områden nu.

Alla skall vara garanterade god vård och omsorg men finansieringen måste förbli gemensam och solidarisk. Det vore direkt oansvarigt att nu välja en strategi utan solidarisk betalning av vård, omsorger och grundpensionsförmåner när de allra flesta tvingats inrätta sig efter den förda politiken.

Riksdagens 1:e vice talman, Ingegerd Troedsson, är 2:e vice partiordförande i Moderata samlingspartiet.

I det sista numret för år 1990 inbjuder Svensk Tidskrift till en debatt om välfärdspolitiken. Här några synpunkter.

Jag delar uppfattningen att frågan om generell eller selektiv välfärd i mycket är en fråga om definition.

Inom alla partier torde man vara överens om målet för välfärdspolitiken, att alla, oberoende av egen ekonomi skall få den vård, den omsorg eller det stöd i övrigt just de behöver.

Om detta skall kallas generell eller individuell välfärd må diskuteras. Avser man med "generell" att allt vad ekonomisk behovsprövning heter skall bannlysas hamnar man i den debatt som faktiskt fördes i början av 1970-talet om ett allmänt folkbidrag. Det skulle vara så stort att det täckte kostnaderna för en skälig standard inom olika hushåll. Inkomstprövade bidrag som bostadsbidrag, bostadstillägg och socialbidrag skulle då inte längre behövas.

I dag torde få förespråka något sådant. Kostnaderna skulle bli så höga att det i många fall inte skulle löna sig alls att arbeta med katastrofala konsekvenser för samhällsekonomin. Samtidigt skulle många människor med handikapp av olika slag aldrig få uppleva tillfredsställelsen att genom individuella stödinsatser kunna stå för sin egen och de sinas försörjning.

Socialdemokratisk välfärdspolitik

Socialdemokraterna kallar ofta sin välfärdspolitik för generell. — Alla, inte bara de rika . . . är ett kärt och återkommande tema i deras propaganda.

Men deras välfärdspolitik är inte generell ens på de områden där den borde

vara det. Inte nog med att deras välfärd utformas på statens villkor, helt oberoende om det passar den enskilde eller ej. Många får i socialdemokraternas Sverige inte ens erforderlig vård eller omsorg.

Detta gäller sjukvården, där köerna också till livsviktiga operationer är oförändrat långa eller t o m växande. Kan inte landstinget ställa upp med vård i tid är patienten rättslös. Det hjälper inte att ha betalat landstingsskatt i aldrig så många år. De rika klarar sig alltid, men alla andra.

Detsamma gäller barnomsorgen, där hela stödet går till den kommunala barnomsorgen. Denna den allra dyraste barnomsorgen gynnas så starkt att alla andra alternativ förhindras. De som vill eller måste ordna sin barnomsorg på annat vis tvingas ofta leva långt under den nivå som annars uppfattas som godtagbar. Solidariteten inskränker sig till att alla måste vara med och betala.

Det är också väl känt att många av dem som verkligen skulle behöva det allmännas kvalificerade insatser lämnas utan erforderligt stöd. Det gäller värstingarna, ett begrepp som uppkommit genom att stat och kommuner inte längre tillhandahåller den verkligt kvalificerade vård just dessa skulle behöva. Det gäller många alkohol- och narkotikamissbrukare, där insatserna ofta sätts in för sent om ens alls. Det gäller många andra sköra medmänniskor med stort behov av individuellt stöd.

Tag hänsyn till skatteförmågan

Jag delar Svensk Tidskrifts uppfattning att den enskildes välfärd i första hand skall bero på hennes egna insatser. Det kräver i sin tur ett skattetryck som gör det möjligt för det stora flertalet att leva på sin

lön och att av egen kraft förbättra sin ekonomi. Det betyder också att skattesystemet måste ta hänsyn till skatteförmågan, bl a genom grundavdrag för barn och avdrag för nödvändiga barntillsynskostnader. Helt kommer vi aldrig ifrån behovsprövade bidrag men de måste så långt möjligt begränsas. En av de allvarligaste bristerna i den nu genomförda skatteomläggningen är därför det kraftigt ökade

Socialdemokraternas välfärd utformas på statens villkor, helt oberoende om det passar den enskilde eller ej.

behovet av inkomstprövade bostadsbidrag. Ytterligare hundratusentals personer, främst föräldrar och ensamstående låginkomstagare, hamnar härigenom i ett bidragsberoende som dessutom kan medföra att de får behålla ännu mindre än tidigare av en inkomstökning.

Det är också riktigt, som Svensk Tidskrift anför, att moderaterna bejaktar en individuellt utformad välfärd genom system där skolpengen, sjukvårdsförsäkringen, äldreomsorger och barnomsorgsstöd följer den enskilde. Detta leder i sin tur till en generell politik i den bemärkelsen att alla får garanti för god vård eller omsorg. Kan t ex landstinget inte ställa upp med god vård i tid kan "alla, inte bara de rika . . ." vända sig till ett annat landsting eller en privat klinik, utan att det kostar mer.

Finansieringen förblir gemensam och solidarisk, men valet blir den enskildes.

Två avgörande invändningar

Visst kan man vilja gå längre och förespråka att människorna genom t ex eget

trygghetssparande och frivilliga försäkringar skall klara både ålderdom, ohälsa och andra risker. Men här finns två avgörande invändningar.

Det vore för det första direkt oansvarigt att nu välja en strategi utan solidarisk betalning av vård, omsorger och grundpensionsförmåner när de allra flesta

Ett första steg måste vara att sätta tak för ATP-avgifterna vid ATP-taket och medge valfria pensionslösningar för inkomster däröver.

tyvingats inrätta sig efter den förda politiken. Mycket få har möjlighet att betala vård eller omsorger ur egen kassa. Och försäkringssystem tar tid att bygga upp.

Den andra är erfarenheterna från andra länder. I USA, som argumentfattiga socialdemokrater så ofta pekar på, är t ex sjukvårdsförsäkringen inte obligatorisk. Det gör att många får vård först när sjukdomen blivit akut och betydligt svårare att bota. Ett sådant system är inte bara sämre för de berörda utan sammantaget också

dyrare för folkhushållet. Alla bör således vara obligatoriskt försäkrade. Detta utesluter inte att den enskilde på någon sikt bör kunna välja mellan olika sjukvårdsförsäkringssystem.

Sjukpenningförsäkringen borde vidare återföras till den enskilde genom att motsvarande arbetsgivareavgift omvandlas till lön. Den enskilde skulle då kunna välja mellan olika antal karensdagar liksom, till viss del, nivå på sjukpenningen

Vad gäller pensionerna är det en gammal moderat tradition att slå vakt om en icke inkomstprövad grundpension, folkpensionen. Men därutöver måste möjligheter skapas till mer individuellt utformade standardförsäkringar för äldre dar. Ett första steg måste vara att sätta tak för ATP-avgifterna vid ATP-taket och medge valfria pensionslösningar för inkomster däröver.

Det väsentliga nu är dock att så snabbt som möjligt vrida över från socialdemokratisk politikerstyrning till konsumentstyrning också inom vård, omsorger och barntillsyn. Det långsiktigt möjliga får inte bli ett hinder för snabba reformer på dessa områden nu.